

שיחות הר"ן – אות סא לרפואה שלמה ר' יעקב צבי בן ליבא שליט"א

1) שיחות הר"ן – אות סא

ענין "הדר"י ב"י" הנאמר בגמרא (עירובין דף נב. 1), זה היה בחינת תשובה, ששב בתשובה על שפגם בתורה, לומר שלא כענין וכראוי. ותכף ומיד שהקשה אותו חברו הבין מיד שפגם ושב בתשובה מיד.

כי יש תשובה שהיא בכת, ועדין לא יצאה לפעל, ובשביל זה אדם משיג לפעמים למעלה ממדרגתו מה שאינו ראוי לזה, הוא כדי שתצא התשובה מכח אל הפעל כנ"ל. וזה בחינת הדר"י ב"י, הינו שהתשובה היתה בי מתחלה, רק שהיה בכת כנ"ל ועתה יצאה לפעל. כי על ידי שהשיג למעלה ממדרגתו על ידי זה פגם לומר שלא כענין, ואזי חברו מקשה עליו ואז הוא מתעורר מיד ומבין שפגם ושב בתשובה מיד. נמצא שעל ידי זה יצאה התשובה מכח אל הפעל.

2) מסכת עירובין דף נא:-נב.

רבה בר רב חנן הוה רגיל דאיתי מארטיבנא לפומבדיתא. אמר: "תהא שבייתתי בצינתא". אמר ליה אבאי: מאי דעתיד, רבי מאיר ורבי יהודה — הלכה כרבי יהודה, ואמר רב חסדא: מחלוקת ב"מקום פלוני", והא רב נחמן², ותנא פותיה! אמר ליה: הדר"י ב"י.

3) מלכות שלמה – פרשת בראשית (ר' בן ציון חיים שלמה משולם זושא מהארנאסטייפאל ז"ע)

אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ וגו' (ג. ט"ו-ב). הענין הוא, כי אדם העושה עזירה, אין השי"ת רוצה ממנו אלא שיעשה תשובה וילמד ממכשולו ויזהר שלא לעשותו לעתיד, אבל היצה"ר מפתה האדם או להרשיע את עצמו וליפול לעצבות, או לתלות האשם על אחר, וקשה מאד לקבל אחריות על מעשיו ולא להרשיע את עצמו, וזהו שהשי"ת שאל לאדם איכה, דהיינו איפה אתה צרוחניו, ולזה ענה אדם, ואירא כי עירס אנכי ואחצא, דהיינו שהרשיע את עצמו ואמר שהוא ערום ומתועב, ואמר לו השי"ת מי הגיד לך כי עירס אתה, מהיכי תיתי שאתה מתועב, המן העץ אשר נותין וכו' אכלת, אינני שואל ממך אם אתה רשע ועירס או לא, אני שואל רק האם עשית את העון או לא, דהיינו לקבל אחריות על מעשיו אבל לא להרשיע את עצמו, ולזה אמר אדם האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ, דהיינו שעדיין לא קיבל על עצמו אחריות, אלא תלה החסרון על אשתו.

4) פרקי אבות – פרק א

נתאי הארבל אומר, הרחק משכונ רע, ואל תתחבר לרשע, ואל תתנאש מן הפרענות

¹ וכן במסכת עירובין דף סד., פסחים דף לט., בבא קמא דף יט. דף צז., בבא מציעא דף סה.
² רש"י - והא אמר רב נחמן - דלא שרי ר' יהודה אלא במקומי ותניא כוותיה דרב נחמן לעיל:

(5) מסכת גיטין דף מג.

דרש רבה בר רב הונא כשם שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת, כך חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה אינה מקודשת. א"ל רב חסדא מי דמי? התם שייר בקנינו, הכא לא שייר בקנינו. הדר אוקים רבה בר רב הונא אמורא עליה ודרש "וְהַמְקַשְׁלָה הַזֹּאת, תַּחַת דְּדָד" (ישעיהו ג, ו) **אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהן**; אע"פ שאמרו המקדש חצי אשה אינה מקודשת אבל חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה קדושיה קדושיין. מ"ט? התם שייר בקנינו, הכא לא שייר בקנינו.

(6) בראשית – פרק א, פסוקים ג-ד, פסוק לא

ג וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים, יְהִי אֹר; וַיְהִי אֹר. ד וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב; וַיַּבְדֵּל אֱלֹקִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ.
לא וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה, וַהֲנֵה טוֹב מְאֹד; וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי.

(7) ירמיה – פרק לא, פסוק יט [ע"פ ר' מרדכי מלכוביץ זי"ע (תורת אבות עמ' קלז)]

הָבֵן יִקִּיר לִי אֶפְרַיִם אִם יִלְדֵּי שְׁעָשָׂעִים כִּי מִדֵּי דְבָרֵי בּוֹ זָכַר אֶזְפְּרָנוּ עוֹד, עַל כֵּן הָמוּ מֵעַי לֹו רַחֵם אֶרְחָמֶנּוּ נְאֻם ד'.

(8) שיחות ר' שמשון דוד פינקוס זצ"ל – אלול/ימים נוראים, עמ' שלה-שלו

ביום כיפור אנו אומרים עשרה וידויים - בכל תפילה מחמשת התפילות ביום הכיפורים אנו אומרים וידוי בתפילת הלחש ושוב בחזרת הש"ץ [ובתפילת ערבית לאחר התפילה].

לשם מה אנו אומרים ושבים ואומרים - שוב ושוב?

התשובה היא פשוטה, משל לילד שלמד בכיתה ה' מסכת בבא קמא. והנה הוא מגיע לישיבה קטנה, ושוב הוא לומד בבא קמא - הלימוד שלו בישיבה קטנה הוא לימוד אחר לגמרי! הוא אפילו לא זוכר שלמד אי פעם מסכת זו. וכן אחר כך הוא מגיע לישיבה גדולה, ושוב הוא לומד את אותה מסכת, והוא אינו רואה זאת כחזרה על לימוד ישן שכבר למד אותו - זה "בבא קמא" אחר!

אמנם אין אנו בדרגה שאנו אומרים וידוי בשחרית על הוידוי של ערבית, אך ניתן ללמוד מכאן נקודה אחת. נצייר לעצמנו יהודי לא מוכר נכנס לבית הכנסת, והנה אחד המתפללים - מחוסר זהירות - נתקל בו ומפילו לארץ, מיד

הוא מתנצל ומבקש ממנו מחילה. לאחר כמה רגעים הוא רואה כי אותו אדם משוחח בדברי תורה עם תלמידי חכמים ומתברר לו כי הוא יהודי תלמיד חכם ומורה הוראה בישראל. שוב ניגש אליו ומבקש ממנו שוב מחילה, ומתנצל שלא ידע שהוא תלמיד חכם. לאחר זמן מה מתברר כי אותו אדם הוא לא רק תלמיד חכם, אלא הוא בקי עצום בכל הש"ס, ולא חולף זמן ארוך ומתברר כי אותו אדם יש לו יד בכל מכמני התורה - בנגלה ובנסתר... מיד ניגש אליו הנתקל ומבקש ממנו מחילה בדמעות שלישי, כי עתה מתברר לו שמעשהו הפזיז חמור ביותר.

9) שיחות השחזקות – בראשית, שנת תשנ"ט, עמ' כד (ר' צבי מאיר זילברברג שליט"א)
ובחודש זה חוזרים על כל החודש תשרי, כמ"ש מהרה"ק מאמשינוב זי"ע, מר חשון, לשון אמר מר, בחודש זה חוזרים על כל ירח האיתנים...

10) בראשית (וישב) – פרק לח

כד ויהי כמשלש חדשים, ויגד ליהודה לאמר זנתה תמר כלתך, וגם הנה הרה, לזנונים; ויאמר יהודה, הוציאוה ותשרף. כה הוא מוצאת, והיא שלחה אל חמיה לאמר, לאיש אשר אלה לו, אנכי הרה; ותאמר, הכר נא למי החתמת והפתילים והמטה, האלה. כו ויכר יהודה, ויאמר צדקה ממני, כי על כן לא נתתי, לשלה בני; ולא יסף עוד, לדעתה. כז ויהי, בעת לדתה; והנה תאומים, בבטנה. כח ויהי בלדתה, ויתן יד; ותקח המילדת, ותקשר על ידו שני לאמר זה יצא ראשונה. כט ויהי כמשיב ידו, והנה יצא אחיו, ותאמר, מה פרצת עליך פרך; ויקרא שמו פרך. ל ואחר יצא אחיו, אשר על-ידו השני; ויקרא שמו, זרח.

11) רות – פרק ד

יח ואלה תולדות פרך, פרך הוליד את חצרון. יט וחצרון הוליד את רם, ורם הוליד את עמינדב. כ ועמינדב הוליד את נחשון, ונחשון הוליד את שלמון הוליד את בעז, ובעז הוליד את עובד. כב ועבד הוליד את ישי, וישי הוליד את דוד.

12) בני יששכר - מאמרי חודש מרחשון, מאמר א, אות ד [מהות החודש]

ד) החדש הזה נקרא במקרא ירח בול [מ"א ו לח], נ"ל על פי הדברים הנ"ל, דהנה לפי מ"ש דנראה מדברי רז"ל חינוך בית המקווה בית השלישי יהיה בחדש הזה מרחשון, והנה ידוע מה שאמרו רז"ל [פסחים פח א] בית הראשון נגד אברהם שקראו הר ולא נתקיים, בית השני נגד יצחק שקראו שדה ולא נתקיים, בית השלישי יהיה במהרה בימינו נגד יעקב שקראו בית ויהיה קיומו לעד (כענין הנאמר בית יעקב לכו ונלכה באור י"י [ישעיה ב ה]) דכתיב "יתן אמת ליעקב" [מיכה ז, כ] קושטא קאי [שבת קד א], ניתן אמת ליעקב שהוא בבחינת תפארת קו האמצעי כולל קו הימין חסד לאברהם וקו השמאל פחד יצחק, על כן נקרא אמ"ת אתון שבימין ושמאל ואמצע באל"ף בי"ת, הנה לפי"ז תבין כיון שבחדש הזה אנו מקוים שיהיה בו חינוך הבית השלישי אמת ליעקב כללות כל הקוין ראש סוף אמצע, על כן נקרא החדש הזה בול, ראש (התורה ב') אמצע (התורה ו' דגחון) סוף (התורה ל').